

SDRUŽENÉ ZOUBKOVÁNÍ ZNÁMÉ - NEZNÁMÉ

7. března 1925, v den 75. narozenin prezidenta T.G. Masaryka, byla vydána emise sedmi výplatních známek s jeho portrétem. První část emise, sestávající ze tří hodnot: 40 h oranžová, 50 h zelená a 60 h fialová, v katalogu POFIS č. 187 - 189, byla vytištěna v České grafické unii v Praze rastrovým hlubotiskem a mezi sběrateli je tradičně označována firemním názvem této tiskové techniky - neotypie.

Obr. 1: Známky 40 h - 60 h emise TGM 1925 - neotypie.

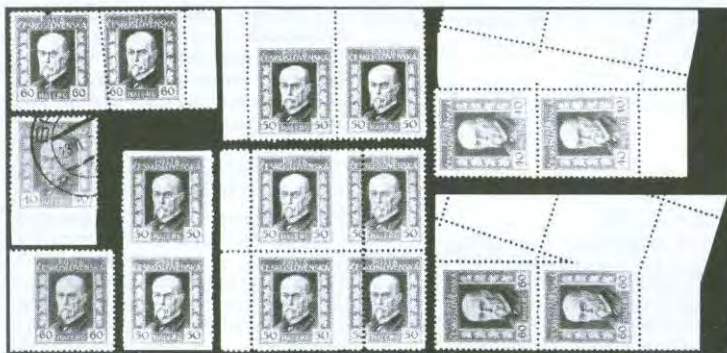
K tisku byl použit hlazený bílý nebo nažloutlý papír, výjimečně u hodnot 40 h a 60 h i papír sklovitý, filatelisty

nazývaný pergamenový. Papír použitý k tisku má svislou průsvitku lipové listy v polohách 1 - 4, zcela výjimečně pak u hodnot 40 h a 60 h průsvitku vodorovnou. Zoubkování známek je buď hřebenové $13\frac{3}{4}$: $13\frac{1}{2}$, nebo řádkové $13\frac{3}{4}$. Přestože rastrový hlubotisk je oproti např. ocelotisku technikou značně pomalou a drahou, celkový náklad všech tří hodnot během téměř dvou let jejich tisku dosáhl úctyhodného čísla bezmála 300 milionů kusů. Při použití této tiskové techniky v tak vysokém nákladu samozřejmě barvy známek značně kolísají a vyskytuje se u nich řada barevných odchylek.

Z výrobních vad se vyskytují například rozmazaná barva (obr. 2), nedotisky, obtisky a tisky prasklou deskou,

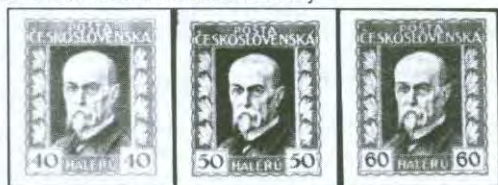
Obr. 2: Dvoupáska známek 40 h s rozmazanou barvou.

Obr. 3: Ukázky různých vad zoubkování (vynechaná, posunutá, šikmá a neúplná perforace).

z vad zoubkování pak vynechaná, posunutá, šikmá, neúplná a dvojitá perforace (obr. 3). Mezi sběrateli se nacházejí i známky se složkami, přeložkami, zvráceným nebo nastaveným papírem. Při přípravě emise byly zhotoveny knihtiskové a hlubotiskové zkusmé tisky (obr. 4) a dále hlubotiskové makulaturní tisky.

Obr. 4: Zkusmé tisky (nezoubkované) na žlutém papíru.

V důsledku svého vysokého nákladu se standardní známky TGM neotypie i dnes, více než 70 let od svého vydání, běžně vyskytují na trhu a ani jejich ceny nejsou nijak vysoké - svěží série stojí kolem stokoruny, razítkované známky jsou doslova balíčkovým zbožím. Pro svůj zdařilý vzhled a relativně snadnou dostupnost jsou známky této emise už tradičně objektem zájmu našich i zahraničních sběratelů a vystavovatelů. Jistou nevýhodou je však poměrně omezený rozsah možné specializace, protože základní sestava tří hodnot série v obou zoubkováních a všech čtyřech polohách průsvítky čítá 24 známek, známek na pergamenovém papíru ve všech polohách průsvítky je osm. Nechceme-li se pustit do sbírání deskových značek a odmyslíme-li si mimořádně vzácné známky s vodorovnými průsvítkami, jichž je známo pouze několik upotřebených kusů a jejichž ceny se pohybují řádově ve statisících korun,

Obr. 6: Právě dolní rohové vodorovné pětípásky hodnot 40 h a 60 h s poslední řadou Hz šikmo posunutou do okraje archu, s dodatečně provedeným vodorovným řz. Přední strana a zadní strana.

tvoří kompletní sestavu všech standardních známek této emise pouhých 32 kusů. Nad jejich rámec už vlastně sběratel nemá žádnou možnost svou sbírku dále rozšiřovat; samozřejmě pokud se nehodlá vydat na - pro mnohé nejistou - půdu sbírání zkusmých a makulaturních tisků, popř. výrobních vad a nahodlostí.

A přece tu existuje ještě jedna možnost, v literatuře dostatečně popsaná a přesto mezi sběrateli a vystavovateli málo známá a využívaná. U známek hodnoty 40 h a 60 h s hřebenovým zoubkováním 13¼ : 13¼ se totiž u ně-

kterých archů projevila chybná práce perforačky šikmo posunutým úderem pod desátou řadou známek, takže tyto známky byly na dolním okraji nezoubkované (obr. 5).

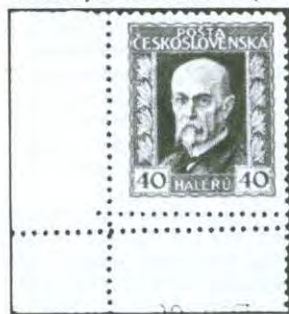
Obr. 5: Prává dolní rohová vodorovná pětípáska 40 h s poslední řadou Hz šikmo posunutou do okraje archu.

Část takovýchto archů kontrola v tiskárně zadržela a chybějící řada perforace byla doplněna jedním úderem řádkového zoubkování rozměru 13¼, čímž u několika (popř. u všech deseti) známek 10. řady vzniklo zoubkování sdružené rozměru Hz 13¼ : 13½ + řz 13¼ (obr. 6).

Podle údaje v Eksteinově katalogu známek ČSR z roku 1936 /1/ bylo hřebenové zoubkování u této emise prováděno až od konce roku 1925, a to dvěma stroji - s přesahujícím perforačním otvorem vpravo a vlevo a bez těchto přesahujících otvorů. Informace, že se u hodnot 40 h a 60 h vyskytuje také zoubkování sdružené, se ve filatelistické literatuře objevily poměrně pozdě, např. Hirschova a Fraňkova monografie Československé známky /2/ toto zoubkování vůbec neuvádí, stejně jako mimořádně podrobný už zmíněný Eksteinův katalog. První zmínku o sdruženém zoubkování jsem našel až v katalogu v Pofis 1959 /3/, kde je uvedeno: "U hodnot 40 h a 60 h se též vyskytuje sdružené zoubkování hř. 13¼ : 13½ + ř. 13¼." Obdobnou poznámku pak uvádějí i později vydané katalogy, např. zelený Specializovaný katalog z roku 1978, barevný katalog Pofis ČSR I z roku 1982, Specializovaná příručka z roku 1988 i současné katalogy Trojan.

První a prozatím jediný katalogový záznam s oceněním přinesla Novotného Speciální příručka z roku 1970 /4/, která tyto známky řadí mezi odchylky a uvádí je s textem "opravené zoubkování, dole Řz, ostatní strany Hz"; záznam je však uveden u všech tří hodnot, tedy i u hodnoty 50 h, o jejímž výskytu doposud nemáme žádné ověřené zprávy. Co se týče cen, které těmto známám příručka přiřazuje, jejich citace je nad všechny komentáře: u hodnot 40 h a 60 h 150 bodů za kus, u hodnoty 50 h (jejíž výskyt není doložen) dokonce jen 140 bodů za kus, přičemž 1 bod = 10 haléřů...

Zatím nejpodrobněji o sruženém zoubkování pojednává 3. díl Monografie /5/, kde jsou na str. 39 a 47 vyobrazeny levý dolní rohový kus hodnoty 40 h s Hz a dalším úderem Řz, provedeným v okraji známky pod Hz (jedná se tedy o standardní známku s Hz na všech čtyřech stranách a Řz vedeným v okraji známky) (obr. 7), a dále vodorovná třípáska hodnoty 40 h s dolním okrajem, s Hz posunutým do okraje a dalším úderem Řz, provedeným na dolních stranách známek (jedná se tedy o známky se sruženým zoubkováním (obr. 8).

Obr. 7: Levý dolní rohový kus hodnoty 40 h s Hz a další řadou Řz, vedenou mimo známku v okraji archu.

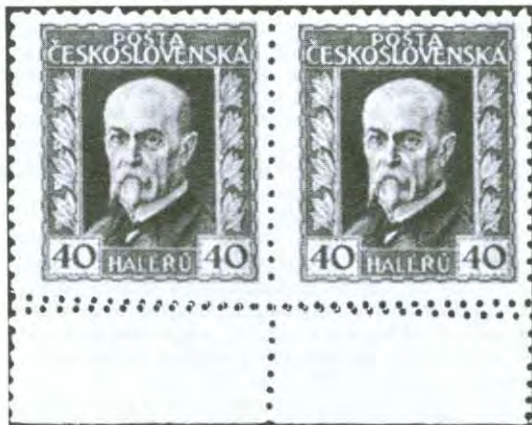

Obr. 8: Vodorovná třípáska hodnoty 40 h s poslední řadou Hz šikmo posunutou do okraje archu, s dodatečně provedeným vodorovným Řz.

Položíme-li známky hodnoty 40 h, vyobrazené na obr. 6, 7 a 8, vedle sebe, lze se domnívat, že nesprávně provedený poslední úder Hz, který vedl šikmo dolů zleva doprava, byl u části archů někde pod 91. až 94. známkovým polem překřížen vodorovně vedenou řadou Řz (obr. 9). Znamky pocházející ze ZP 91 až 100 jsou tedy v tomto případě zoubkovány zpočátku hřebenovým zoubkováním (podle úhlu sklonu poslední řady Hz se to týká první jedné až čtyř známek v řadě) a dále zoubkováním sruženým (zbylé známky v řadě). Pokud by ke zkřížení obou perforačních listů došlo přesně mezi dvěma známkami, vznikla by tak dvoupáska známek, v níž levá známka by byla zoubkována

Obr. 9: Schéma křížení perforačních listů Hz a Řz v dolní části přepážkového archu (ZP 2 - počítačová montáž).

Obr. 10: Dvoupáska s levou známkou zoubkovanou Hz a pravou známkou zoubkovanou zoubkováním sruženým (počítačová montáž).

zoubkováním hřebenovým a pravá známka zoubkováním sruženým (obr. 10). Pravděpodobnější však je, že k překřížení listů došlo pod některou známkou a tento exemplář je tedy kuriózně perforován na třech stranách (nahore, vlevo a vpravo) hřebenovým zoubkováním a na straně dolní zčásti hřebenově a zčásti řádkově (obr. 11).

Obr. 11: Dvoupáska s levou známkou zoubkovanou Hz a pravou známkou, jejíž dolní řada perforace je složena jednak z Hz (vlevo) a jednak z Řz (vpravo) (počítačová montáž).

Vzhledem k tomu, že vodorovná perforace má u obou použitých perforačních listů - hřebenové i řádkové - stejný rozměr 13¼, není identifikace jednotlivých známek bez okrajů (dolního popř. levého či pravého) jednoduchá. V případě popsané známky (s oběma druhy zoubkování společně na její dolní straně) máme však přece jen jisté vodítko - taková známka by totiž neměla dolní stranu zcela rovnou, ale tvořily by ji dvě na sebe navazující řady perforace, z nichž jedna či dokonce obě by se šikmo

svažovaly od rohů ke středu známky a svislé strany známky by dokonce mohly být nestejně dlouhé. Tvar samotné známky by tedy nebyl obdélník, ale vlastně nepravidelný pětiúhelník se špičkou na dolní straně. Takovou známku ani dvoupásku s oběma druhy zoubkování jsem však doposud neviděl, i když je nanejvýš pravděpodobné, že ve své době jistý počet takovýchto exemplářů musel vzniknout.

Problematika sruženého zoubkování u emise TGM 1925 neotypie je polem, na kterém můžeme s nepatrnými prostředky (a velkou porcí píle a hlavně štěstí) dojit k zajímavým badatelským výsledkům a v případě úspěchu obohatíme svou sbírku o mimořádně zajímavé exempláře. Jak při tom můžeme postupovat? Jak jsme si řekli, sružené zoubkování se vyskytuje u známek pocházejících z poslední řady archů (ZP 91 až 100) hodnot 40 h a 60 h (výskyt u hodnoty 50 h nám není znám a jeho nálezy po více než 70 letech od vydání emise se zdá velmi nepravděpodobný, vyloučen ale samozřejmě není), zoubkových Hz, přičemž podle doposud předložených rohových kusů se jedná o zoubkování s jedním přesahujícím perforačním otvorem vlevo a vpravo do okraje archu.

Samozřejmě, že nejsnadnější je identifikace u dolních rohových pásek, bloků a kusů, v jejichž dolním okraji jsou provedeny obě perforační řady - Řz i Hz (obr. 6). U některých archů však byla (ať už v tiskárně nebo sběrateli či obchodníky) odříznuta dolní část okraje archu se šikmo provedeným Hz, a v okraji tedy zůstává pouze zoubkování řádkové (obr. 12). I v těchto případech však Řz rozpoznáme na první pohled - dolní vodorovná řada otvorů vede až do samého okraje archu, zatímco u Hz přesahuje o pouhý jeden otvor (možná existují i exempláře s otvorem nepřesahujícím). Protože není popsán případ perforace obráceným či ležným hřebenem (v případě jejich výskytu by samozřejmě dolní okraj bez perforace nemohl být považován za průkazný znak sruženého zoubkování), je dolní okraj bez svislé perforace signálem, že se jedná o sružené zoubkování.

Obr. 12: Rohový čtyřblok se sruženým zoubkováním, s odříznutou dolní částí okraje archu, na níž zřejmě byl šikmo posunutý úder Hz.

Obdobně snadné je rozeznávání sruženého zoubkování u vodorovných pásek s dolním okrajem; pokud se jedná o známky s Hz a v dolním okraji není svislá perforace, musí být dolní řada zoubkování řádková, a opět se tedy jedná o zoubkování sružené. Poněkud těžší je situace u jednotlivých známek s dolním okrajem - pokud je však okraj dostatečně široký (tzn. pokud je jeho šířka nejméně taková, jako je šířka známky nad ním) a je jasné, že neobsahoval svislou perforaci, i tady se jedná o sružené zoubkování (obr. 13).

Obr. 13: Zámka se sruženým zoubkováním, s dolním okrajem, v němž není provedena svislá perforace.

Obdobně můžeme identifikovat i kusy s okraji vlevo nebo vpravo; exempláře se sruženým zoubkováním (v úvahu přicházejí 91. a 100. známkové pole) mají na horní straně okraje nejvýše jeden přesahující perforační otvor, na dolní straně vede zoubkování až do kraje archu (obr. 14). U takovýchto známek s levým či pravým okrajem je však třeba dále zkoumat, zda vodorovné řady perforace známky pocházejí skutečně ze dvou různých listů (Hz + Řz), neboť nelze vyloučit padělatelský zásah - dodatečně provedenou perforaci v okraji archu.

Obr. 14: Zámka ze ZP 100 se sruženým zoubkováním, s pravým okrajem, na horní straně okraje přečnívá jeden perforační otvor, na dolní straně je zoubkování provedeno celým okrajem archu.

Skutečným oříškem je identifikace jednotlivých známek bez okrajů. Tady monografie /5/ odkazuje na článek ing. Šrámka /6/, kde autor podrobně rozebírá způsoby identifikace zoubkování podle vzájemného postavení perforačních otvorů v rozích známky a také podle charakteristických vychýlení jednotlivých perforačních jehel ve vodorovných a svislých řadách perforace. Teoreticky tak lze identifikovat téměř každou známku, praktické provádění mimořádně přesného měření však asi není v možnostech většiny sběratelů, nemluvě o tom, že je to postup velmi zdlouhavý a ke zkoumání většího počtu známek se nehodí.

Přesto se můžeme pokusit známky se sruženým zoubkováním poměrně jednoduše identifikovat. Především si však musíme říci, že jednotlivou známku bez okrajů, se sruženým zoubkováním Hz $13\frac{3}{4} : 13\frac{1}{2} + \text{Řz } 13\frac{3}{4}$, nerozpoznáme pomocí zoubkoměru ani moderních měřících přístrojů (např. Perfortron firmy SAFE). Rozměr vodorovného zoubkování v horní řadě (Hz) a v dolní řadě (Řz) je totiž stejný - 13%. Různé mohou být samozřejmě drobné rozdíly ve vzdálenostech mezi středy jednotlivých perforačních otvorů i případná vychýlení perforačních jehel. To nám však při zběžné prohlídce známek příliš nepomůže, nejedná se totiž o rozdíly očividné a jejich zkoumání tak přijde na řadu až později, až budeme podrobně prohlížet exempláře, které jsme vytřídili jednoduššími metodami.

Jak budeme postupovat? Máme před sebou hromádku neupotřebených či upotřebených známek a potřebujeme je rozřadit na dvě skupiny - s hřebenovým zoubkováním a s řádkovým zoubkováním. Začneme podrobným prohlížením obou horních rohů známek. U kusů s hřebenovým zoubkováním jsou horní rohy tvořeny dobře centrovaným perforačním otvorem, jehož střed je v ose středů perforačních otvorů horní vodorovné řady i příslušné řady svislé (obr. 15).

U kusů s řádkovým zoubkováním jsou rohy tvořeny nahodilým postavením perforačních otvorů (obr. 16). Musíme si však uvědomit, že některé kusy se zoubkováním řádkovým mohou nahodilým postavením perforačních otvorů v jednom či více rozích zdánlivě vypadat jako známky se zoubkováním hřebenovým; u těchto exemplářů provedeme měření svislých stran, kde je u zoubkování hřebenového perforace rozměru $13\frac{1}{2}$ a u zoubkování řádkového 13%. Nejrychlejším a také nejspolehlivějším způsobem takového kontrolního měření je prosté přiložení zkoumané známky k jiné známce, u níž je naprosto jisté, že má příslušné zoubkování. Pro tento účel je vhodné založit si zásobník se srovnávacím materiálem, kam uložíme nejlevnější varianty neupotřebených známek s lepem, se všemi vyskytujícími se rozměry zoubkování,

Obr. 15: Známka s hřebenovým zoubkováním 13¼ : 13¼ (detail obou horních rohů) - nahoře.

Obr. 16: Známka s řádkovým zoubkováním 13¼ (detail obou horních rohů) - dole.

nejlépe ve čtyřblocích. Samozřejmě stačí, když se u řádkového zoubkování příslušný rozměr vyskytuje pouze v jednom směru (vodorovně nebo svisle). Vhodné je také čtyřbloky uložit do plastových hawidek s černým podkladem; při ořezávání hawidky ponecháme kolem čtyřbloku širší okraj, na němž bude dobře vidět porovnání jednotlivých řad perforace. Takový vzorník perforací si můžeme samozřejmě založit pro porovnávání a rozeznávání všech druhů perforací vyskytujících se u známek ČSR I, tzn. zejména emisí Hradčany, Legionářské, PČ 1919 (spěšné obdélník), Holubice, Osvobozená republika, Hospodářství a věda, letecké 1920 a 1930, a dále u všech známek vzniklých přetisky uvedených emisí (doplatní a SO 1920).

Pro náš dnešní příklad potřebujeme dva libovolné čtyřbloky známek TGM neotypie, jeden s Hz, druhý s Řz; samozřejmě zaručené s příslušným zoubkováním! Začínajícím badatelům doporučujeme opatřit si pro tento účel

dokonce čtyřbloky rohové, u nichž se druh zoubkování pozná nepochybně a na první pohled. Zřízení takového vzorníku samozřejmě něco stojí. Dva rohové neupotřebené čtyřbloky nejlevnějších známek TGM neotypie se stopou po nálepce (každý s jedním druhem zoubkování) přijdou na 300 až 400 korun plus nějaký ten čas strávený jejich sháněním, ale pokud je náš zájem o zkoumání zoubkování vážný, jde o pomůcku nezbytnou, nemluví o tom, že první pěkný nález nám může vynaložené prostředky bohatě vrátit. Tyto srovnávací čtyřbloky máme uloženy v hawidkách, jak je popsáno výše, a zasunuty do pásky zásobníku. Nyní k jednomu ze srovnávacích čtyřbloků přiložíme zkoumanou známku - nezasunujeme ji však do hawidky, ale pohybuje se s ní po průsvitné ploše hawidky. Zkoumanou známku přiložíme těsně ke čtyřbloku tak, aby se svislé řady perforace dotýkaly. Nyní nasadíme např. levý horní zoubek zkoumané známky na pravý horní zoubek známky ze srovnávacího čtyřbloku a vyrovnáme střed prvního perforačního otvoru ve svislé řadě se středem příslušného protilehlého perforačního otvoru srovnávacího čtyřbloku. Pokud se jedná o shodný druh a rozměr perforace, měly by jednotlivé protilehlé zoubky a zejména středy perforačních otvorů známky i čtyřbloku na sebe plynule navazovat. Pokud tomu tak není, přiložíme zkoumanou známku stejným způsobem ke srovnávacímu čtyřbloku s druhým rozměrem zoubkování a postup opakujeme (obr. 17).

Rozdíl v rozměru svislé perforace je přitom skutečně malý (údaj 13¼ resp. 13½ označuje vlastně počet perforačních otvorů na 2 centimetrech délky zoubkování) a při výšce známek TGM (cca 2,7 cm) činí jen něco přes jednu čtvrtinu zoubku. Takový relativně malý rozdíl může být u některých zoubků zkreslen vychýlením perforačních otvorů. Proto při kontrolním srovnávání sledujeme zejména celkovou tendenci vzájemného postavení středů perforačních otvorů - zda leží v zásadě proti sobě nebo zda jedna perforace "utíká" nahoru (v tomto případě jemnější Řz, které je složeno z vyššího počtu zoubků a otvorů).

Popsaným způsobem jsme tedy roztřídili původní hromádku známek na dvě, v jedné se nyní nacházejí známky s řádkovým zoubkováním, ve druhé známky se zoubkováním hřebenovým. Známky s Řz uložíme, další bádání se jich v tuto chvíli netýká, a pokračujeme v prohlížení zbylých známek s Hz. Opět prohlédneme rohy, tentokrát však rohy dolní. U známky se standardním hřebenovým zoubkováním budou dolní rohy známky tvořeny opět vždy

Obr. 17: Jednoduchý způsob měření perforace porovnáváním. Vlevo je vždy čtyřblok známek 40 h s Hz, vpravo od něj je v prvním případě známka 60 h s Hz, ve druhém případě známka 40 h s Řz.

jedním perforačním otvorem, jehož střed bude ležet v ose středů perforačních otvorů dolní vodorovné řady zoubkování a zhruba v ose středů perforačních otvorů obou svislých řad zoubkování. Pokud najdeme známku, u níž dolní rohy vypadají jinak, nemáme ještě vyhráno. Může se totiž jednat o hřebovené zoubkování, při němž perforační hřebeen provedl úder posunutý vpravo či vlevo a popř. i nahoru či dolů. Známky, jejichž dolní řadu zoubkování jsme podle rohů identifikovali jako Hz, odložíme stranou a zaměříme se na kusy, jejichž dolní rohy vypadají nepravidelně. U těch porovnáme obě vodorovné řady zoubkování. V případě, že se jedná o zoubkování hřebovené, budou obě řady naprosto identické. V případě, že dolní řada je provedena zoubkováním řádkovým, bude vykazovat drobné odlišnosti (vodorovně či svisle vychýlené perforační otvory) oproti řadě horní - hřebovené. Nejjednodušší je přiložit k vnitřní straně dolní vodorovné perforace přesně průsvitné měřítko se zabroušenou či jinak vyznačenou vlasovou rýskou a tuto rýsku vyrovnat těsně k okraji prvního a posledního perforačního otvoru. Je možné, že některý z vnitřních perforačních otvorů bude vychýlen nahoru nebo dolů. Spočítáme, o který otvor se jedná, a nalezneme příslušný protilehlý otvor na horní vodorovné perforaci. V případě, že i tento otvor je stejným způsobem vychýlený, jedná se o zoubkování hřebovené. V případě, že však tento otvor vychýlený stejným způsobem není, může se jednat o zoubkování sdružené.

Provedeme tedy ještě jedno měření, tentokrát svislým směrem, a pokusíme se nalézt jinou odlišnost. Pro toto měření si dáme zkoumanou známku (na čemém podkladě) kvalitně oxerovat v přesném poměru 1 : 1. Zkoumanou známku přiložíme její dolní perforaci k horní perforaci známky na xeroxové kopii, a to tak, že nastavíme střed levého krajního perforačního otvoru známky proti středu levého krajního perforačního otvoru na xeroxu a postupně zkoumáme, zda jsou středy dalších protilehlých otvorů postaveny proti sobě. Pokud narazíme na otvor vychýlený, který neodpovídá otvoru protilehlému, jde o důležitou indicii, napovídající, že se může jednat o zoubkování sdružené. Pokud jsme měli to štěstí, že jsme v obou vodorovných řadách perforace našli dvě výraznější, vzájemně se neopakující odlišnosti ve vychýlení jednotlivých perforačních otvorů, a to alespoň jednu ve směru vodorovném a jednu ve směru svislém, je to ta správná chvíle obrátit se se svým nálezem na odborníka. Konečné slovo bychom totiž měli nechat znalci, který provede další přesná měření a porovná při značném zvětšení obě vodorovné řady perforace. Na znalci bychom také měli nechat posouzení otázky, která je u jednotlivých kusů se zdánlivým sdruženým zoubkováním vždy otevřená, totiž zda je dolní řada Řz skutečně pravá. U kusů s Hz s výrazněji svisle posunutou dolní řadou perforace totiž nelze vyloučit možnost provedení padělaného vodorovného Řz.

Na závěr si musíme přiznat, že naše badatelské možnosti mají i při té největší péli a pozornosti přece jen jisté hranice. Pokud je totiž řádková perforace u zkoumané známky náhodně provedena tak, že osa dolních rohových otvorů leží zhruba v ose otvorů svislých řad a současně není v jedné z vodorovných řad nějaké extrémně výrazné vychýlení perforačního otvoru, neopakující se na straně druhé (nemluvě o vylomené perforační jehle), není v našich silách při popsaném způsobu zkoumání známku identifikovat a při prohlídce ji odložíme mezi známky s hřeboveným zoubkováním. To je zřejmě osud řady známek bez dolního okraje, které, ač ve skutečnosti mají zoubkování sdružené, leží nepovšimnuty jako známky se zoubkováním hřeboveným.

Popsaný způsob identifikace, jakkoli možná na první pohled vypadá pracně a složitě, je ve skutečnosti poměrně jednoduchý a pusťte se do něj může každý zvědavý sběratel. Pokud budete mít to štěstí a podaří se vám obohatit svou sbírku o vzácný exemplář se sdruženým zoubkováním - gratulujeme! Ale i pokud se vám nepodaří objevit nic pozoruhodného (což, popravdě řečeno, je velmi pravděpodobné), nebyl čas strávený studiem zoubkování rozhodně vynaložen zbytečně! Čvik a cit při něm získané se totiž samozřejmě neomezují jen na tuto emisi a můžeme je využívat například při prohlížení známek nabízených na výměnných schůzkách, burzách, aukcích, na pultech obchodníků, prostě tehdy, kdy není čas na přesné měření a ani nechceme prodávajícího upozorňovat, že jsme na zoubkování jeho známek zpozorovali něco zajímavého. Jako v jiných oborech i ve filatelii totiž platí osvědčená pravda, že největší cenu mají informace!

FRANTIŠEK BENEŠ